Eiropas Cilvēktiesību tiesa

Jautājumi un Atbildes

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Jautājumi un Atbildes

Šos jautājumus un atbildes sagatavojis Tiesas Sekretariāts.

Šis dokuments nav saistošs Tiesai. Dokuments izveidots ar nolūku sniegt vispārēju pamatinformāciju par to, kā Tiesa strādā.

Lai iegūtu precīzāku informāciju, lūdzam skatīt ECT Sekretariāta izdotos dokumentus, uz kuriem dota atsauce (publicēti Tiesas mājaslapā www.echr.coe.int), jo īpaši Tiesas nolikumu.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa
Council of Europe
67075 Strasbourg cedex
France
www.echr.coe.int

Kas ir Eiropas Cilvēktiesību tiesa?

Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir starptautiska tiesa, kas atrodas Strasbūrā. Tās sastāvā ietilpst tiesneši, kuru skaits atbilst to Eiropas Padomes dalībvalstu skaitam, kuras ir ratificējušas Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju – pašreiz 46[1]. Tiesneši piedalās Tiesā kā individuālas amatpersonas un nepārstāv nevienu valsti. Sūdzību izskatīšanā Tiesai palīdz sekretariāts, kuru veido galvenokārt juristi no visām dalībvalstīm (tā saucamie tieslietu referenti). Viņi ir pilnīgi neatkarīgi no savas izcelsmes valsts un nepārstāv ne sūdzības iesniedzējus, ne valstis.

Kas ir Eiropas Cilvēktiesību konvencija?

Eiropas Cilvēktiesību konvencija ir starptautisks līgums, kuru var parakstīt tikai Eiropas Padomes dalībvalstis. Konvencija, kura nosaka Tiesas izveidi un tās funkcijas, ietver virkni tiesību un garantiju, kuras Līgumslēdzējas valstis ir apņēmušās ievērot.

1 Ne visas dalībvalstis ir ratificējušas visus Konvencijas protokolus (dokumentus, ar kuriem Konvencijā iekļautas papildus tiesības). Jūs varat iegūt vairāk informācijas mūsu interneta mājaslapā.

Ar ko nodarbojas Eiropas Cilvēktiesību tiesa?

Tiesa piemēro Eiropas Cilvēktiesību Konvenciju. Tās uzdevums ir nodrošināt, lai valstis ievērotu Konvencijā ietvertās tiesības un garantijas. Tiesa to dara, izskatot sūdzības, ko iesniedz fiziskas vai juridiskas personas vai, atsevišķos gadījumos, valstis. Ja Tiesa konstatē, ka dalībvalsts ir pārkāpusi vienu vai vairākas no šīm tiesībām un garantijām, tā pasludina spriedumu. Spriedumi ir saistoši: attiecīgajām valstīm ir pienākums tos pildīt.

Kādā gadījumā es varu vērsties Eiropas Cilvēktiesību tiesā?

Jūs varat iesniegt sūdzību Tiesā, ja jūs uzskatāt, ka jūs personīgi un tieši esat cietis no Konvencijā vai tās protokolos ietverto tiesību un garantiju pārkāpuma, ar nosacījumu, ka šo pārkāpumu veikusi viena no valstīm, kam Konvencija ir saistoša.

Kādas tiesības aizsargā Konvencija un tās protokoli?

Cita starpā Konvencija aizsargā šādas tiesības:

- tiesības uz dzīvību;
- tiesības uz taisnīgu lietas izskatīšanu civillietās un krimināllietās;
- tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību;
- izteiksmes brīvību;
- domu, pārliecības un ticības brīvību;
- tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzības nodrošinājumu;
- tiesības uz sava īpašuma izmantošanu;
- tiesības uz brīvām vēlēšanām.

Ko Konvencija un tās protokoli aizliedz?

Cita starpā Konvencija aizliedz:

- spīdzināšanu un cietsirdīgu vai pazemojošu apiešanos vai sodu;
- patvaļīgu un nelikumīgu turēšanu ieslodzījumā;
- diskrimināciju attiecībā uz Konvencijā paredzēto tiesību un brīvību īstenošanu;
- pilsoņu izraidīšanu no savas valsts vai to ieceļošanas aizliegumu;
- nāves sodu;
- ārzemnieku kolektīvu izraidīšanu.

Kādi nosacījumi man jāizpilda, lai varētu iesniegt sūdzību?

Kuri no nosacījumiem attiecas uz mani personīgi?

- Jums nav obligāti jābūt pilsonim vienā no Konvencijas dalībvalstīm. Jums nav jābūt vienas no Konvencijas dalībvalstu pilsonim/ Pārkāpumam, par kuru jūs sūdzaties,

vienkārši jābūt izdarītam kādas dalībvalsts «jurisdikcijā», kas parasti nozīmē tās teritorijā.

- Jūs varat būt privātpersona vai juridiska persona, piemēram, uzņēmums vai apvienība.
- Jums jābūt tieši un personīgi cietušam no pārkāpuma, par kuru jūs sūdzaties. Jūs nevarat iesniegt vispārīgu sūdzību, par kādu likumu vai aktu, kas, piemēram, jums šķiet netaisnīgs. Tāpat jūs nevarat iesniegt sūdzību citu personu vietā (izņemot gadījumus, kad šīs personas ir skaidri identificētas un ir jūs iecēlušas par savu pilnvaroto pārstāvi).

Vai ir kādas procedūras, kas iepriekš jāveic nacionālajās tiesu instancēs?

- Jā. Jums ir jāizmanto visi valsts iekšējie tiesību aizsardzības līdzekļi, kuri varētu atrisināt situāciju, par kuru jūs sūdzaties (parasti tas nozīmē iesniegumu atbilstošai tiesu instancei, kam seko apelācija, ja vien iespējams, un pat vēl viena apelācija augstākā tiesu instancē, piemēram, augstākajā tiesā vai konstitucionālajā tiesā, ja tāda ir).
- Nav pietiekami tikai izmantot šos tiesību aizsardzības līdzekļus. To darot, jums arī faktiski jābūt izvirzījušam savu sūdzību (tas nozīmē Konvencijas normu pārkāpuma būtību, par kuru sūdzaties).
- Lai iesniegtu sūdzību, jums ir tikai četri mēneši kopš galīgā iekšējā lēmuma (kas parasti būs augstākās tiesu instances nolēmums). Pēc šī termiņa beigām Tiesa vairs nevar pieņemt jūsu sūdzību.

Pret ko es varu celt sūdzību?

- Pret vienu vai vairākām valstīm, kurām Konvencija ir saistoša un kuras, jūsuprāt, ir pārkāpušas (ar kādu savu darbību vai bezdarbību, kas ietekmējusi jūs tiešā veidā) Eiropas Cilvēktiesību konvenciju.
- Darbību vai bezdarbību, par ko jūs sūdzaties, jābūt veikušai vienai vai vairākām valsts iestādēm kādā no iesaistītajām dalībvalstīm (piemēram, tiesai vai valsts pārvaldes iestādei).
- Tiesa nevar pieņemt sūdzības, kas vērstas pret privātpersonām vai privātiem uzņēmumiem.

Par ko es varu sūdzēties?

- Jūsu sūdzībai jābūt saistītai ar kādu no Eiropas Cilvēktiesību konvencijā aizsargātajām tiesībām. Iespējamie pārkāpumi var attiekties uz ļoti plašu jautājumu loku, piemēram: ieslodzīto spīdzināšanu un sliktu izturēšanos pret viņiem; nelikumīgu turēšanu ieslodzījumā; nepilnībām civillietu un krimināllietu iztiesāšanā; diskrimināciju attiecībā uz Konvencijā noteikto tiesību īstenošanu; vecāku tiesībām; tiesībām uz privātās un ģimenes dzīves, mājokļa un sarakstes neaizskaramību; ierobežojumiem attiecībā uz viedokļa paušanu vai informācijas sniegšanu vai saņemšanu; brīvību piedalīties sapulcēs vai demonstrācijās; izraidīšanu un izdošanu; īpašuma konfiskāciju un piespiedu atsavināšanu.
- Jūs nevarat sūdzēties par kādu citu tiesību aizsardzības dokumentu, piemēram, Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas vai Pamattiesību hartas, pārkāpumu.

Kādā veidā es varu iesniegt sūdzību Tiesai, ja uzskatu, ka esmu cietis no Konvencijā noteikto normu pārkāpuma?

Nosūtot Tiesai pilnīgi aizpildītu un parakstītu sūdzības veidlapu[2]. Sūdzības veidlapa ar attiecīgajiem pievienotajiem dokumentiem ir jānosūta pa pastu uz šo adresi:

The Registrar
European Court of Human Rights
Council of Europe
67075 Strasbourg cedex
France

- ☞ Jūs varat rakstīt kādā no Tiesas oficiālajām valodām (angļu vai franču) vai kādā no Konvenciju ratificējušo valstu oficiālajām valodām.
- ☞ Ņemiet vērā, ka nav nepieciešams nosūtīt sūdzības veidlapu pa faksu, jo tas neapturēs termiņa, kas Konvencijā paredzēts sūdzības iesniegšanai, tecējumu. Tiesa izskatīs vienīgi tās sūdzības veidlapas, kas ir nosūtītas pa pastu.
- ☞ Nebrauciet uz Strasbūru personīgi, lai izklāstītu savu sūdzību mutiski. Tādēļ jūsu lietu neizskatīs ātrāk un jūs nesaņemsiet juridisku konsultāciju.
- ☞ Sekretariāts var jums lūgt iesniegt papildus dokumentus, informāciju vai skaidrojumus par Jūsu iesniegtajām sūdzībām.
- ☞ Lejupielādējiet sūdzības veidlapu Tiesas mājas lapā, aizpildiet to rūpīgi un salasāmi, parakstiet to un nosūtiet to Tiesai pēc iespējas ātrāk. Sūdzības veidlapā, cita starpā, ir jānorāda:
  - jūsu sūdzības un faktu īss izklāsts;
  - norāde uz jūsuprāt pārkāptajām Konvencijā ietvertajām tiesībām;
  - tiesību aizsardzības līdzekļi, kurus jau esat izmantojis;
  - visu jūsu lietā pieņemto valsts iestāžu lēmumu kopijas (šie dokumenti jums netiks nosūtīti atpakaļ, tādēļ sūtiet tikai kopijas);
  - jūsu kā sūdzības iesniedzēja paraksts vai jūsu pārstāvja paraksts.
- ☞ Ja nevēlaties atklāt savu identitāti, jums nekavējoties par to jāinformē Tiesa, norādot iemeslus. Priekšsēdis izlems, vai jūsu prasība ir pamatota.
- ☞ Šajā tiesvedības stadijā nav nepieciešams, lai jūs pārstāvētu jurists. Taču ja jūs vēlaties vērsties Tiesā ar sava pārstāvja starpniecību, Jums ir jāaizpilda un jāparaksta attiecīgā sūdzības veidlapas sadaļa.

Kādas ir tiesvedības galvenās iezīmes?

- ☞ Tiesvedība notiek rakstiski. Par visiem Tiesas lēmumiem jūs tiksiet informēts rakstiski. Atklātas tiesas sēdes notiek tikai izņēmuma gadījumos.
- ☞ Jūsu lieta tiks izskatīta bez maksas.
- ☞ Lai gan tiesvedības sākotnējā stadijā nav nepieciešams, lai jūs pārstāvētu jurists, pārstāvis jums būs nepieciešams, kad par jūsu sūdzību tiks paziņots valdībai. Tomēr lielākā daļa sūdzību tiek atzītas par nepieņemamām un valdība par tām netiek informēta.
- ☞ Jums būs jāsedz tikai savi personiskie izdevumi (tādi kā maksa par jurista pakalpojumiem vai izdevumi, kas saistīti ar lietas

2 Sūdzības veidlapu var atrast mūsu mājaslapā.

sagatavošanu un saraksti).

- ☞ Pēc tam kad esat iesniedzis sūdzību, jūs varat lūgt juridiskās palīdzības daļēju apmaksu. Juridiskā palīdzība netiek piešķirta automātiski, un tā netiek piešķirta nekavējoties, bet gan tikai vēlākā tiesvedības stadijā.

Kādi ir galvenie tiesvedības posmi?

- ☞ Vispirms Tiesai ir jāizvērtē, vai jūsu sūdzība ir pieņemama izskatīšanai.
- ☞ Tas nozīmē, ka lietai ir jāatbilst noteiktām prasībām, kas norādītas Konvencijā. Ja šīs prasības nav izpildītas, jūsu sūdzība tiks noraidīta. Ja jūs esat iesniedzis sūdzības par vairāku Konvencijas pantu pārkāpumiem, Tiesa var atzīt kādu no sūdzībām par pieņemamu izskatīšanai, bet pārējās noraidīt.
- ☞ Ja jūsu sūdzība kopumā vai kāda no jūsu sūdzībām tiek atzīta par nepieņemamu izskatīšanai, šis lēmums ir galīgs un nevar tikt pārskatīts.
- ☞ Ja viena vai visas jūsu iesniegtās sūdzības tiek atzītas par pieņemamām, Tiesa aicinās puses (jūs un iesaistīto valsti) panākt mierizlīgumu. Ja netiek panākta vienošanās, Tiesa izskatīs sūdzību "pēc būtības" – tas ir, noteiks, vai Konvencijas normas tikušas pārkāptas.

Cik ilgi man būs jāgaida?

- ☞ Ņemot vērā pašreizējo Tiesas noslogojumu, jums pirms jūsu sūdzības sākotnējās izvērtēšanas var nākties gaidīt gadu. Dažas sūdzības var tikt klasificētas kā steidzamas un izskatītas prioritārā kārtībā, jo īpaši gadījumos, ja sūdzības iesniedzēju apdraud tūlītējs fizisks kaitējums.

Ko es varu cerēt iegūt?

Ja Tiesa konstatē Konvencijas pārkāpumu, tā var piešķirt jums "taisnīgu atlīdzību" – materiālu kompensāciju – par atsevišķiem nodarītajiem zaudējumiem. Tiesa var likt iesaistītajai valstij atmaksāt arī izdevumus, kas jums radušies saistībā ar lietas izskatīšanu. Ja Tiesa nekonstatē pārkāpumu, jums nebūs jāsedz papildus izdevumi (piemēram, tādi, kas radušies atbildētājvalstij).

Lūdzu ņemiet vērā:

- ☞ Tiesai nav tiesību atcelt valstu iekšējos lēmumus vai likumus.
- ☞ Tiesa nekontrolē spriedumu izpildi. Tiklīdz tā pasludinājusi spriedumu, lieta tiek nodota Eiropas Padomes Ministru komitejai[3], kuras uzdevums ir uzraudzīt spriedumu izpildi un pārliecināties, ka tiek izmaksāta kompensācija.

3 Ministru komiteja sastāv no dalībvalstu ārlietu ministriem vai viņu pārstāvjiem.

Ko Eiropas Cilvēktiesību tiesa nevar darīt manā labā?

- ☞ Tiesa nedarbojas kā apelācijas instance attiecībā uz valstu iekšējām tiesām; tā nepārskata lietas, tā nevar atcelt, mainīt vai pārskatīt to lēmumus.
- ☞ Tiesa nevar jūsu vārdā sazināties ar varas iestādēm, par kurām jūs sūdzaties. Tomēr Tiesa var piemērot pagaidu pasākumus. Tiesa šādi rīkojas tikai gadījumos, ja sūdzības iesniedzējam draud nopietns fizisks kaitējums.
- ☞ Tiesa nepalīdzēs jums atrast pārstāvi un neapmaksās juristu pakalpojumus, lai sagatavotu jūsu sūdzību.
- ☞ Tiesa nevar sniegt jums nekādu informāciju par tiesību normām, kuras ir spēkā valstī, pret kuru vērsta jūsu sūdzība.

Jautājumi un Atbildes

European Court of Human Rights
Council of Europe
67075 Strasbourg cedex
France
www.echr.coe.int

Design: © ECHR · Photo: © Shutterstock

LAV